

Dejepisná olympiáda

Kategória B

2013/2014

Gymnázium V. B. Nedožerského, Matice slovenskej 16, 971 01 Prievidza

DEJEPISNÁ OLYMPIÁDA

Kategória B

**Viedol som pancierový vlak
(svedectvo o bojoch v SNP)**

2014

Prievidza

riešiteľ

Nika Vidová

ročník štúdia: **prvý**

---

konzultantka
Mgr. Monika Siváková

Anotácia

Najskôr sme navštívili knižnicu, vypožičali knihy o Slovenskom národnom povstaní, začali zbierať fotografie a iné dokumenty. Naším najdôležitejším dokumentom bol osobný životopis Jozefa Matejeka, pretože v ňom boli písané dôležité udalosti, ktoré on prežil a ktoré sa diali v tom období na našom území. Fotografie sme získali od jeho ml. syna Jozefa Matejeka, ktorý ich mal doma uschované. Spovede o Jozefovi Matejekovi od jeho ml. syna Jozefa Matejeka a jeho nevesty Anny Matejekovej nám pomohli priblížiť jeho pôsobenie v SNP a taktiež nám pomohli chápať vtedajšie rozhodnutia a zámery. Podľa týchto všetkých zdrojov sme najskôr začali písať o Slovenskom národnom povstaní, o období v ktorom začalo a o všetkých dôležitých udalostiach ktoré sa stali. Potom sme plynule nadviazali na partizánov, pretože aj oni boli dôležitou súčasťou pri bojoch, ktoré sa udiali na našom území. Stručne a pravdivo sme opísali tiež spôsoby boja partizánov a ich polohy a boje v okolí Prievidze a aj v rámci celého Slovenska. Napísali sme aj o živote ľudí, ktorí si vážili každý kúsok jedla a pocit ochrany pred nemeckými vojskami. Takisto sme opísali tvrdý spôsob života, kde bol každý jeden život vzácny. Nakoniec sme aj spomenuli pancierové vlaky, ktoré pomohli slovenským vojskám pred nepriateľmi. Táto práca je originálna a jedinečná, keďže sa jedná väčšinou o život Jozefa Matejeka a udalostiach v ňom.

Kľúčové slová

Slovenské národné povstanie, 2. svetová vojna, improvizovaný pancierový vlak, horná Nitra, Jozef Matejek

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem že som uvedenú prácu vypracovala sama, bez cudzieho zásahu a s pomocou uvedenej literatúry.

.....
Nika Vidová

Pod'akovanie

Ďakujem môjmu dedovi, starej mame a mojej konzultantke Mgr. Monike Sivákovej za poskytnutú pomoc a odbornú radu pri vypracovávaní tejto práce, bez ich usmerňovania a rád by táto práca nikdy nevznikla.

Zoznam skratiek

ČSR Československá republika
mjr. major
IPV improvizovaný pancierový vlak
plk. plukovník
SNP Slovenské národné povstanie
pplk. podplukovník
SNR Slovenská národná rada

??? doplňš podľa uváženia

Obsah

Úvod	8
1 Problematika a prehľad literatúry	9
2 Ciele práce	9
3 Materiál a metodika	9
4 Výsledky práce	10
4.1 Slovenské národné povstanie	10
4.2 Partizánska aktivita	13
4.3 Spôsoby boja partizánov	16
4.3.1 Pancierové vlaky.....	20
4.4 Svedectvo o SNP	21
4.4.1 Život Jozefa Matejku	21
4.4.2 Jozef Matejka a pancierový vlak	24
4.4.3 O otcovi rozpráva syn Jozefa Matejku	25
Záver	25
Zoznam použitej literatúry a internetové zdroje.....	30

Úvod

Túto prácu sme si vybrali preto, lebo nás zaujala svojím obsahom a jedinečnosťou. Keďže ju pred nami ešte nikto nepísal v takej podrobnej stránke, mohla by táto téma zaujať aj tých, čo sa tomu veľa nevenujú alebo nemajú k tomu žiadny vzťah. Do práce sme vybrali hlavne najdôležitejšie udalosti a rozhodnutia vtedajšej politiky, ktoré sa bezprostredne dotýkali všetkých ľudí. Preto je podľa nás dôležité v súčasnej dobe vedieť, načo bolo dobré Slovenské národné povstanie, boje partizánov a obete všetkých ľudí, ktorí bojovali za svoje rodiny. Mnoho potomkov ľudí, ktorí v tom období žili a prežili to všetko utrpenie, ktoré by nechcel nikto prežiť znovu, si všimli ich iné postoje k životu, ľuďom a rodine. Veľa ľudí, ktorí prežili začali brať svoj život inak a pre väčšinu ľudí bola ich rodina všetko, pretože zistili, ako rýchlo o ňu môžu prísť a začali si ju o to viac vážiť. Cieľom našej práce bolo hlavne poukázať na politiku, a priblížiť zmýšľanie politikov a generálov v tej dobe, a ich rozhodnutia, ktoré nie vždy boli vyhovujúce okoliu. K téme sme sa dokázali bližšie pozrieť aj cez mladšieho syna Jozefa Matejeka, ktorý nám poskytol životopis a svedectvo o tom, aký bol, kde pracoval, čo všetko prežil a ako sa zmenil po udalostiach, ktoré zasiahli do jeho života neočakávane. Keďže bol partizánom, aj túto tému sme spomenuli v práci. Spomenuli sme ich spôsoby boja, skrývania v lesoch, obety a vynálezy, ktoré museli vyrobiť kvôli obráneniu územia pred okupačnými nemeckými vojskami, napr., improvizované pancierové vlaky.

1 Problematika a prehľad literatúry

Z nazbieranej literatúre môžeme vyvodit' záver, že k Slovenskému národnému povstaniu a pôsobeniu partizánov na území hornej Nitry a Prievidze je toho napísaného veľmi málo. Za všetku nazbieranú literatúru k tejto téme môžeme ďakovať Hornonitrianskej knižnici v Prievidzi, ktorá nám poskytla množstvo informácií vďaka literatúre, ktorú tam uskladňujú. Ale najviac nám pri práci pomohlo svedectvo nášho deda Jozefa Matejeka, syna Jozefa Matejeka. Do podrobnosti nám opísal svedectvá a pôsobenie nášho starého deda v Slovenskom národnom povstaní. Boli to pravdivé a úprimné slová o živote Jozefa Matejeka.

2 Ciele práce

Naším hlavným cieľom bolo čo naj dôveryhodnejšie a podľa všetkých predpisov Dejepisnej olympiády spracovať tému o živote Jozefa Matejeka, Slovenskom národnom povstaní a o bojoch partizánov na našom území v rokoch 1944 – 1945. Uznávame, že z hľadiska výberu témy sa jedná o veľmi špeciálnu tému, z dôvodu životopisu Jozefa Matejeka a o okolnostiach v jeho živote. Pre väčšinu čitateľov by táto téma mohla byť zaujímavá a pútavá, pretože sa jedná o jedinečnú tému priamo zo života partizána v SNP. Práca bola písaná tak, aby jej mohli porozumieť všetci čitatelia. Cieľom bola aj pútavosť textu a pospájanie viacerých udalostí do jednej témy tak, aby bolo poukázané na myšlienky a rozhodnutia vtedajšej politiky. Podobné udalosti sa neodohrávali len tu, ale všade na svete z dôvodov okupácie nemeckých vojsk. Osloviť práca môže samotných obyvateľov mesta a okolia, ako najdôležitejšie sa nám videlo priblíženie histórie a života jedného z partizánov. Prácou sme chceli symbolicky upozorniť na tvrdý život, ťažkú prácu a váženie si každého života v tej dobe.

3 Materiál a metodika

Pri písaní práce sme postupovali podľa všeobecných pravidiel práce historika. Začali sme *heuristikou*, zhromažďovaním všetkých dostupných prameňov. Väčšinu prameňov sme mali z Hornonitrianskej knižnice v Prievidzi. Tak isto sme čerpali zo životopisu Jozefa Matejeka, poskytnutého jeho synom Jozefom Matejekom ml., a taktiež pomocou jeho sve-

dectva sme sa k tomu obdobiu v podstatnej miere mohli priblížiť. Ďalej sme použili *kritiku*, teda overovanie pravovernosti prameňov. Zistili sme, že výťažky z kníh boli pravdivé, tak ako aj životopis Jozefa Matejeka a svedectvo jeho mladšieho syna. Ako najťažšia sa ukázala *interpretácia*, poznanie minulosti na základe rozboru prameňov. Aj pre množstvo prameňov bolo ťažké vyhľadať a pospájať udalosti následne po sebe tak, aby všetky informácie do seba zapadali. Na záver nasledovala *syntéza*, zhrnutie prameňov a formulovanie záverov práce.

4 Výsledky práce

4.1 Slovenské národné povstanie

Slovenské národné povstanie alebo Povstanie v roku 1944 bolo ozbrojené povstanie slovenských povstaleckých jednotiek proti vstupu Nemcov na slovenské územie počas druhej svetovej vojny. (vid' Príloha R) Začalo sa 29. augusta 1944 ako obrana pred nemeckými okupačnými jednotkami na čele s Jozefom Tisom. Jeho centrom bola Banská Bystrica.¹ Vypuklo v štádiu neukončených príprav ako bezprostredná odpoveď na to, že nemecké vojská podnikli priamu ozbrojenú intervenciu proti Slovensku tým, že prekročili hranice. Ráno telefonoval povstalecký veliteľ žilinskej posádky mjr. Jozef Dobrovodský na veliteľstvo pozemného vojska, že Nemci v Hornom Hričove vykladajú vojenský transport, čo pokladal za začiatok okupácie, a že Nemci vstupujú do ozbrojeného boja proti Slovákom.² Preto predstavitel'ov ilegálnej SNR i väčšinu ostatných odbojárrov zastihlo povstanie nepripravených. V noci z 29. na 30. augusta povstaleckí dôstojníci M. Vesel a J. Marko navštívili V. Šrobára, ktorý sa zhodou okolností nachádzal blízko centra vojenského odporu v Banskej Bystrici, a požiadali ho o pripravenie politickej výzvy k Povstaniu, ktorá sa mala prečítať v rozhlase. V. Šrobár skoncipoval Proklamáciu Ústredného revolučného národného výboru, ktorý sa stal vrcholným riadiacim orgánom. 31. augusta 1944 československá vláda v Londýne vyhlásila jednotky slovenskej armády na povstaleckom území na Slovensku za 1. československú armádu. Jej základ tvorili teritoriálne jednotky slovenskej armády, ktorých množina sa zapojila do Slovenského Národného povstania.³ Veliteľom povstaleckého letectva bol major generálneho štábu J. Tóth. Pre výstavbu letectva sa materiálne a personálne zdroje zúžili odletom skupiny vzdušných zbraní východoslovenskej

¹ Slovenské národné povstanie.[online] Publikované 12. 11. 2013. [citované 24. 11. 2013].Dostupné na internete: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nska_vojna>.

² Dušan Kováč, Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 287.

³ Dušan Kováč, Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 289.

armády pozostávajúcej zo 42 lietadiel na oslobodené poľské územie 31. augusta 1944. Tiež stratou moderných stíhacích lietadiel bývalých stíhacích letiek 11. a 13. leteckého pluku v Piešťanoch v nepremyslenej akcii proti americkému bombardovaciemu zväzu v júli 1944.

Ďalšou, pomerne veľkou stratou, bolo obsadenie letiska v Piešťanoch nemeckými okupačnými silami, kde zanechala slovenská povstalecká posádka 10 nepoškodených strmhlavých bombardérov a niekoľko starších strojov. Veľkou stratou bolo aj obsadenie letísk v Spišskej Novej Vsi, Poprade, Vajnorochoch a Trenčíne. Do bojov od začiatku zasiahlo povstalecké letectvo z letiska Tri Duby (dnes Sliač), odkiaľ operovala 1. kombinovaná letka.⁴ V ten istý deň, 31. augusta 1944, sa začali ťažké boje v Strečnianskej tiesňave a úderný pluk nemeckej 1. tankovej armády obsadil Kežmarok a 1. septembra Poprad.⁵ 1. septembra 1944 v budove bansko-bystrickej Obchodnej a priemyselnej komory povstalecká Slovenská národná rada, najvyšší politický orgán povstania, po prvý raz rokovala. Z členov pôvodnej Slovenskej národnej rady v tom čase v Banskej Bystrici bol iba Ján Ursíny. Iniciatívu utvoriť ústredný politicko-mocenský orgán zbral na seba Vavro Šrobár a jeho spolupracovníci. Na schôdzi 1. septembra sa mal vytvoriť Ústredný národný výbor, ale zabránili tomu ďalší členovia Slovenskej národnej rady, ktorí medzitým pricestovali. Popoludní sa členovia Slovenskej národnej rady a iní politickí činitelia stretli v budove Obchodnej a priemyselnej komory, kde sa utvorila povstalecká Slovenská národná rada.

Slovenská národná rada sa prejavovala ako jediný predstaviteľ zákonodarnej a výkonnej moci na Slovensku. Slovenská národná rada vydala svoj prvý dokument – Deklaráciu Slovenskej národnej rady. Proklamovala prevzatie zákonodarnej a výkonnej moci na celom Slovensku, ktorú Slovenská národná rada bude robiť dovedy, kým si slovenský národ demokratickým spôsobom neurčí svojich legitímnych zástupcov. Slovenská národná rada sa v nej prihlásila k Československej republike, avšak nie k jej systému pred vojnou a najmä nie k postaveniu slovenského národa v ňom. Rozhodne odmietla a odsúdila protidemokratický, totalitný ľudový režim a spojenectvo s hitlerovským Nemeckom. Už od prvého rokovania novo konštituovanej Slovenskej národnej rady vznikli dôležité dokumenty. Prvým dokumentom bolo nariadenie o vykonávaní zákonodarnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku. V rámci toho sa vytvorili ďalšie tri zbory: Predsedníctvo Slovenskej národnej rady, plénum Slovenskej národnej rady a Zbor povereníkov Slovenskej národnej rady. Neskôr sa vytvorilo ďalšie, a to Nariadenie Slovenskej národnej rady o úprave vyhla-

---

⁴ Slovenské národné povstanie.[online] Publikované 12. 11. 2013. [citované 11. 10. 2013]. Dostupné na internete: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nska_vojna>.

⁵ Dušan Kováč, Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 289.

sovania nariadení Slovenskej národnej rady, tzv. publikačná norma.⁶ Jána Goliana povýšili na generála a bol veliteľom celej slovenskej armády.

Slovenská národná rada vyhlásila mobilizáciu mužov do 35 rokov. Po mobilizácii, ktorá sa uskutočnila 1. septembra 1944, sa počet príslušníkov povstaleckej armády zvýšil na 47 000 osôb. Armáda však nemala zbrane pre všetkých. Slovenská národná rada tiež vydala Deklaráciu, ktorá zahŕňala aj tieto body: vytvoriť nový štát Čechov a Slovákov na demokratických a pokrokových zásadách, zlepšiť sociálne postavenie robotníkov a roľníkov, odsúdiť kolaborantov a zradcov.⁷ V noci z 31. augusta na 1. septembra 1944 sa dostala z Čiech a Moravy do Bratislavy bojová skupina Schill. 2. septembra odzbrojila bratislavskú posádku a bez boja obsadila Trnavu a Nítru. Velitelia vojenských posádok týchto miest sa odmietli pridať k povstalcom, a v prípade Trnavy nechceli riskovať boj v obklúčení, keďže posádky okolitých miest sa k povstalcom nepripojili, a tak ustúpili na povstalecké územie. Ďalšie nemecké jednotky obsadili letiská Piešťany a Trenčín podobne, ako obsadili 31. augusta letisko v Trenčianskych Biskupiciach. Pred Topoľčanmi skupina Schill prišla k predsunutej obrane povstaleckých jednotiek, ktoré pripravovali obranu Baťovian (dnešné Partizánske). Prvý ozbrojený boj na tomto úseku sa odohral pri Mýtnej Novej Vsi (dnes súčasť Ludaníc). V ozbrojenom stretnutí padlo 12 povstalcov. Boje o mesto nakoniec trvali od 3. do 9. septembra 1944. Skupina Schill mesto dobyla hlavne vďaka podpore samohybných diel, obrnenej techniky aj letectva, ktorým neboli oslabené povstalecké sily ani partizáni v oblasti schopné čeliť. Povstalecké jednotky boli donútené ustúpiť smerom na Prievidzu, partizáni na Vtáčnik.⁸

Napriek obrane prístupových ciest do Hornonitrianskej kotliny v polovici septembra nemecké okupačné jednotky Schill obsadili Prievidzu, usilujúc sa o kontrolu železničnej trate Zbehy a prechod do Topoľčian. Jednotky 4. taktickej skupiny podnikli neúspešný protiúder na znovuzískanie mesta. Časť obyvateľov sa presunula do hôr a vstúpila do Hornonitrianskej partizánskej brigády. Po vyplienení mesta nacistickými jednotkami nastalo zatýkanie a deportácie obyvateľov do koncentračných táborov. Z masových hrobov medzi medzi železničnou stanicou a riekou Handlovkou bolo spočítaných 92 obetí.⁹ Zásobovanie

---

⁶ Dušan Kováč, *Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí*, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 290.

⁷ Slovenské národné povstanie. [online] Publikované 12. 11. 2013. [citované 20. 10. 2013]. Dostupné na internete: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nska_vojna>.

⁸ Slovenské národné povstanie. [online] Publikované 12. 11. 2013. [citované 20. 10. 2013]. Dostupné na internete: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nska_vojna>.

⁹ PhDr. Katarína Žišková- Moroňová, CSc., *Dejiny Slovenského národného povstania. 1944. 5. zväzok*, vyd. Pravda, tlačový kombinát KSS, Bratislava 1983, s. 423.

povstaleckej armády a obyvateľstva zabezpečovali viaceré významnejšie podniky oslobodeného územia, ako aj družstevné centrály, veľkostatky.¹⁰

Takmer šesťdesiat dní Povstania nemalo len svoj vojenský, sociálny a politický rozmer, ale počas tohto obdobia sa na povstaleckom území formoval aj kultúrny a umelecký front. Jeho zakladateľmi boli významní, menej známi a vtedy ešte aj celkom neznámi neskorší slovenskí novinári, publicisti, spisovatelia, rozhlasoví pracovníci, divadelníci, filmári, fotografi, výtvarníci, hudobníci, osvetári a zamestnanci školských i kultúrnych zariadení. Mimoriadne významnú úlohu na poli informácií počas Slovenského národného povstania zohrala povstalecká periodická tlač, noviny a časopisy, ako aj Zpravodajská agentúra Slovenska.¹¹ Povstanie patrí medzi najvýznamnejšie udalosti v moderných slovenských dejinách. Pre Slovensko v 20. storočí má jeho význam minimálne dve dimenzie, prvou je zlomová úloha, ktorú zohralo pre slovenský národ v dobe svojho trvania, a druhou je vplyv, ktorý malo na povojnový vývoj.¹²

4.2 Partizánska aktivita

Po zániku 1. československej armády a vytvorení ilegálnej Slovenskej národnej rady už v horách stredného a východného Slovenska existovali alebo vznikali niektoré miestne partizánske skupiny, pripravovali sa partizánske lesné tábory, zhromažďovali sa zásoby.¹³ Partizáni prichýlili množstvo povstaleckých vojakov, niektoré jednotky aj s dôstojníkmi vytvorili svoje vlastné partizánske oddiely.

V prvých novembrových týždňoch roku 1944 museli partizáni odporovať sústreďnému tlaku nemeckých jednotiek, ako aj dôsledkom rýchleho rozkladu povstaleckej armády, ako boli kolísajúca morálka vojakov a organizačné ťažkosti, ktoré ešte komplikovalo i zlé počasie. Tieto problémy postihli najmä tie partizánske jednotky, ktoré bojovali na povstaleckých frontoch. V tomto období 1. československá partizánska brigáda M. R. Štefánika prešla od Krupiny a Zvolena cez Pohronie, Považie a Oravu do západnej časti Vysokých Tatier. Oddiely 1. československej partizánskej brigády J. V. Stalina obraňovali do konca októbra 1944 prístupy do dolín Veľkej Fatry z Turca a potom väčšina z nich prešla na pohronskú stranu Nízkych Tatier. Partizánska brigáda Jánošík z južného úseku povstaleckého frontu sa presunula na novú základňu v Nízkych Tatrách severovýchodne od

¹⁰ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 122.

¹¹ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 132.

¹² PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 130.

¹³ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 89.

Brezna.¹⁴ Počas vzniku uvedených skupín na východnom Slovensku sa začali tvoriť predpoklady neskorších partizánskych jednotiek aj v Turci. Po zriadení tábora pre evakuantov z Ukrajiny sa vďaka profesorovi V. Jeršova podarilo sústrediť sovietskych zajatcov v lesných táboroch v dolinách Malej Fatry okolo V. Žingora. V polovici marca v Žingorovej skupine bolo už 15 ľudí, nedostatočne vyzbrojených a vojenských neorganizovaných, ktorí táborili v Malej Fatre. S narastaním partizánskych síl na východnom Slovensku vznikli aj problémy so zásobovaním a vyzbrojovaním. Podporu zo západného, stredného a východného Slovenska dostávali aj ďalšie partizánske skupiny na východnom Slovensku.

Avšak vnútorný život v partizánskych jednotkách nebol bez tragédií. Dňa 9. apríla 1944 boli napríklad počas spánku vlastnými príslušníkmi zabití dovtedajší veliteľ skupiny Košť'a a Dimitrij. Ich zastreleniu predchádzal brutálny trest smrti vykonaný osobne veliteľom Košť'om na mladom osemnásťročnom partizánovi, ktorý údajne zaspal v stráži. Po ich likvidácii sa veliteľom stal Ivan Kononovič Baľuta. Na začiatku leta 1944 bolo síce partizánske hnutie na Slovensku málopočetné, ale už v tej dobe sa aktivizovali partizáni na východe Slovenska.¹⁵ 26. júla 1944 jedenásťčlenná skupina partizánskych organizátorov pod vedením npor. Piotra A. Velička pristála ako padákový výsadok v oblasti Liptovskej Osady. Okrem Rusov a Ukrajincov v nej boli aj dvaja Slováci. Druhá skupina pristála 6. augusta 1944 na Prašivej. Jej veliteľom bol Ladislav Kalina a z pätnástich členov bolo osem československých štátnych občanov. Na východné Slovensko začiatkom augusta prešiel partizánsky zväzok Alexander Nevsky pod velením pplk. Viktora A. Karasiova – Stepanova, oddiel Požarskij pod velením Leonida J. Berenštejna. Vzhľadom na ťažkosti pri prechodoch cez Karpaty sa ukrajinský štáb partizánskeho hnutia, ktorý vysielal tieto organizátorské skupiny, rozhodol dopravovať ich vzdušnou cestou – lietadlom.

Sovietski príslušníci so skúsenosťami z tohto spôsobu boja boli základom organizátorských skupín. Slováci a Česi zaradení do nich prešli výcvikom a školením. Najskôr v Obarove pri Rovne, potom vo Sviatošine. Organizátorské skupiny nadväzovali styky s domácim odbojom a ozbrojenými skupinami v horách. V auguste 1944 získavali dobrovoľníkov z miestneho obyvateľstva, rozrastali sa a získavali zbrane, najmä z armádnych skladov, a ich počty rástli.¹⁶ Príchod partizánskych organizátorských skupín zodpovedal

---

¹⁴ Slovenské národné povstanie. [online] Publikované 12. 11. 2013. [citované 20. 10. 2013]. Dostupné na internete: < http://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nska_vojna>.

¹⁵ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 90.

¹⁶ Dušan Kováč, Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 285.

konceptii vzniku povstania na Slovensku postupným prerastaním z masového partizánskeho hnutia. Organizátorské skupiny, ktoré vysielali, mali najskôr z miestnych odbojárrov vyškoliť a vycvičiť ďalšie organizátorské jednotky, pokryť nimi čo najväčšie územie a až potom prejsť k masovému partizánskemu hnutiu a príprave celonárodného povstania. Partizánski organizátori podmienky, ktoré boli na Slovensku, hodnotili ako mimoriadne priaznivé a prešli v podstate bez prípravy k organizovaniu masového hnutia. Partizánski velitelia pri tom však neboli ochotní modifikovať svoje smernice a podriadiť svoje pôsobenie jestvujúcim plánom povstania.¹⁷

Zločiny boli páchané partizánmi či niektorými povstaleckými jednotkami. Išlo najmä o vraždy a útoky na nemecké obyvateľstvo, katolíckych kňazov a predstaviteľov vojnovnej Slovenskej republiky. Celkovo bolo vyvraždených asi 2 400 obyvateľov. Tieto nevyprovokované akcie sa odohrávali v prevažnej miere iba vo vnútri povstaleckého územia a na rozdiel od akcií nacistov nemali systematický charakter ani podporu povstaleckého velenia. Niektorí povstaleckí či partizánski velitelia boli za zločiny stíhaní aj počas povstania. Po vojne však už žiadne väčšie vyšetrovanie neprebiehalo. 27. augusta 1944 partizáni a vojaci po obsadení Ružomberku zastrelili asi sto nemeckých vojakov a zajali 67 príslušníkov Deutsche Partei, ktorých na noc uväznili a na druhý deň ráno s ďalšími asi 20 uväznenými ružomerskými civilmi, ktorých obvinili s kolaborácie s nacistami, odviekli do priestoru Podsuchá – Biely Potok, kde ich zastrelili. Išlo o prvú masovú vraždu na území Slovenskej republiky. Byty a domovy povraždených občanov Ružomberka povstalci vyrabovali. Neskôr partizáni zlikvidovali vo Vyhniach prázdny tábor detí z vybombardovaných rodín z Porúria aj s vychovateľkami. Toto likvidovanie neprestalo, a pri železnici vedúcej zo Skleného do Hornej Štubne partizáni Leninského oddielu 1. československej brigády J. V. Stalina guľometmi a granátmi zavraždili 187 mužov vo veku od 15 do 59 rokov a okradli a zdevastovali ich mŕtvolu o cennosti. Išlo prevažne o slovenských občanov nemeckej národnosti zo Skleného, ktorí sa vracali z prác na budovaní obranných zariadení pre povstalcov. Vyšetovanie tohto zločinu najprv prerušili boje a neskôr i tabuizovanie počas komunizmu, takže jeho vinníci zostali nepotrestaní. Takisto partizáni pri Humennom postrieľali 150 maďarských vojnových zajatcov.¹⁸

---

¹⁷ Dušan Kováč, *Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí*, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 286.

¹⁸ Slovenské národné povstanie. [online] Publikované 12. 11. 2013. [citované 20. 11. 2013]. Dostupné na internete: < http://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nska_vojna>.

4.3 Spôsoby boja partizánov

Príchod partizánských organizátorských skupín 26. 7. 1944 zodpovedal koncepcii vzniku povstania na Slovensku postupným prerastaním z masového partizánskeho hnutia. Bez presnej znalosti situácie na Slovensku ju presadzovalo zahraničné vedenie KSČ v Moskve a sovietske partizánske štáby ešte v lete 1944. Organizátorské skupiny, ktoré vysielali, mali najskôr z miestnych odbojárov vyškoliť a vycvičiť ďalšie organizátorské jednotky, pokryť nimi čo najväčšie územie a neskôr prejsť k masovému partizánskému hnutiu a príprave celonárodného povstania. Podmienky, ktoré našli na Slovensku, partizánski organizátori hodnotili ako mimoriadne priaznivé a prešli v podstate bez prípravy k organizovaniu masového hnutia. Partizánski velitelia neboli ochotní modifikovať svoje smernice a podriadiť svoje pôsobenie jestvujúcim plánom povstania.¹⁹ Partizánske jednotky, ktoré sa na začiatku Povstania nachádzali na území ovládanom povstaleckými vojakmi, sa väčšinou zapojili do povstaleckej obrany.²⁰ V horských oblastiach Slovenska začali tiež spontánne vznikať za podpory antifašistov aj ďalšie skupiny, zväčša tvorené sovietskymi vojakmi, ktorí utiekli z koncentračných a zajateckých táborov.²¹ Ich účasť na frontových bojoch bola dôležitá najmä na začiatku SNP, pretože vojaci vtedy nedokázali pokryť obranu celého povstaleckého územia. Partizáni sa takto zapájali do počiatkových frontových bojov na severozápadnom úseku pri Strečne (oddiely I. čs. partizánskej brigády M. R. Štefánika, I. čs. partizánskej brigády J. V. Stalina) a pri Turčianskom Svätom Martine (okrem spomenutých aj oddiely brigády Jánošíka), na juhozápadnom úseku na Ponitří (partizánske oddiely Pavel a Vtáčnik, ktoré sa neskôr rozrástli na partizánske brigády) a na severovýchodnom a východnom úseku povstaleckého frontu (partizánska brigáda Jánošík, časť neskoršej brigády Za slobodu Slovanov atď.).²²

Partizánske brigády boli vyššie organizačné a bojové jednotky partizánskeho hnutia, ktorých počet príslušníkov sa kolísal od 400 do 3 000. Štáb partizánskej brigády tvorili veliteľ, zástupca, zástupca veliteľa, náčelník štábu, komisár. V Slovenskom národnom povstání pôsobilo vyše 20 partizánskych brigád, ako napr. Hornonitrianska partizánska brigá-

---

¹⁹ Dušan Kováč, *Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí*, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 286.

²⁰ Dušan Kováč, *Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí*, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 286.

²¹ http://sk.wikipedia.org/wiki/Slovensk%C3%A9_n%C3%A1rodn%C3%A9_povstanie **Doplniť citáciu!!!**

²² PhDr. Stanislav Mičev a kol., *Slovenské národné povstanie 1944*, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 117.

da, Kriváň, Zmiešaná brigáda, Nitrianska partizánska brigáda.²³ Charakter ich bojovej činnosti sa podobal peším jednotkám povstaleckej armády. Koordinácia činnosti sa dohodla s armádnymi jednotkami z prípadu na prípad medzi vojenským a partizánskym veliteľom. Keďže neexistoval žiadny domáci orgán, ktorý by partizáni, riadení zo štábov zo ZSSR, museli rešpektovať, bol to jediný možný spôsob ich riadenia. Väčšinou tento systém fungoval, no jednou z príčin veľkých ľudských i materiálnych strát bola nedostatočná koordinácia činnosti armádných jednotiek a partizánov.²⁴

Na začiatku bolo nevyhnutné aj spoločné nasadenie partizánskych a vojenských jednotiek na frontových úsekoch. Partizánske jednotky neboli na to vycvičené, ani vyzbrojené, ich bojová taktika bola celkom iná než vojenská. V podmienkach obrany povstaleckého frontu tak okamžite vystúpili do popredia mimoriadne dôležité a zložité otázky vzájomnej bojovej súčinnosti. Na zosúladenie partizánskej činnosti s potrebami obrany povstaleckého územia vznikol 16. septembra 1944 HŠPO na Slovensku. Veliteľom sa stal K. Šmidke. Práca štábu sa zlepšila po príchode partizánskych odborníkov na čele s plukovníkom A. N. Asmolovom koncom septembra 1944. Na povstaleckom území aj po stabilizácii obrany zostali tisíce partizánov. Hoci logickejšie by bolo, keby sa postupne presúvali mimo povstaleckého územia do tyla na vyvíjanie klasickej partizánskej činnosti. Tento úmysel vojenských a politických činiteľov sa nepodarilo realizovať. Aj od druhej polovice septembra sa niektoré partizánske formácie výrazne podieľali na obrane. Ústup povstalcov z Turca 21. septembra 1944 kryla 1. čs. partizánska brigáda J. V. Stalina, ktorá potom prevzala obranu západných svahov Veľkej Fatry. Ako ďalší prípad pozitívnej bojovej aktivity bola účasť partizánskej brigády kpt. Jána Nálepku na povstaleckom protiútoky pri Jalnej, pri ktorej spolu s povstaleckými vojakmi a s dvoma rotami 2. čs. paradasantnej brigády zatlačili okupantov o šesť kilometrov na západ a zmocnili sa Hronskej Dúbravy a Jalnej.

Okrem pozitív sa treba zmieniť aj o negatívach partizánskej činnosti na povstaleckom území, o ozbrojenom násilí voči obyvateľstvu, ktoré bolo sprievodným javom činnosti povstalcov. Hoci sa takéto javy prejavili aj u vojakov, predsa len sa v historickej pamäti zachovalo viacej prípadov partizánskych zločinov, pričom niektoré z nich naplňujú pojem zločinov proti ľudskosti. Mnohé z nich sa doteraz neodhalili. Najznámejším prípadom partizánskej zločiny je prípad v Hájniskoch, pretože tento prípad bol povstaleckými

---

²³ PhDr. Katarína Žišková- Moroňová, CSc., Dejiny Slovenského národného povstania 1944 5. zväzok, vyd. Pravda, tlačový kombinát KSS, Bratislava 1983, s. 376.

²⁴ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 117.

orgánmi hneď na začiatku prešetrový. Dňa 17. septembra medzi osadami Hájniky a Rybáre (pri Zvolene) partizáni z 1. čs. partizánskej brigády M. R. Štefánika zavraždili 11 ľudí, medzi nimi aj katolíckeho kňaza A. Šaláta. Hneď energicky povstalecké orgány zakročili: dvaja partizáni a jeden člen miestnej milície boli po prešetrovaní prípadu popravení. Najzávažnejší prípad bol v Sklenom. Partizáni z 9. oddielu v blízkosti pôsobiacej 1. čs. partizánskej brigády J. V. Stalina po sústredení miestnych mužov vo veku od 15 do 59 rokov na zákopové práce a ich odsune za dedinu zastrelili 187 z nich. Stalo sa to 21. septembra 1944, ale za tento prípad vinníci neboli dodnes potrestaní, pretože sa tento prípad začal vyšetrovať iba počas SNP.

Počas SNP bola významná partizánska činnosť aj v tyle nemeckých okupačných vojsk. Nemeckým útokom zo západu, z juhozápadu a z východu proti povstalcovi na strednom Slovensku bolo západné a východné Slovensko odrezané od povstaleckého územia. Na tomto priestore sa rozvinul ozbrojený boj podľa zásad klasického partizánskeho boja. Na východnom Slovensku, Slánskom pohorí, v Čergove, Nízkych Beskydách na začiatku septembra vznikli rozsiahlejšie partizánske základne posilnené aj počiatočným prílevom vojakov z ozbrojených jednotiek slovenskej armády. Na západnom Slovensku sa partizánske hnutie začalo rýchlejšie rozvíjať po príchode partizánskych jednotiek, ktoré sa formovali z desantných skupín T. Polu a I. D. Dibrovu. Počas povstaleckých bojov na strednom Slovensku pôsobila na moravsko-slovenskom pohraničí partizánska jednotka J. Ušiaka a na západe pôsobili aj ďalšie oddiely, ktoré sa pripravovali na príchod na Moravu.²⁵ Väčšina jednotiek to však nedokázala. Opevnené dlhé pásmo na Považí bolo prívetkou prekážkou najmä pre väčšie partizánske skupiny. Iba dve jednotky dokázali prejsť na západ, ale s ťažkosťami. Brigáda Jána Žišku sa dostala na Moravu technikou drobenia jednotky a len prechodom malých skupiniek. Druhá partizánska skupina Zarevo prišla na územie Moravy nemalou okľukou cez Poľsko. Kvôli vysokej hustote obyvateľstva a malej ploche lesov partizáni nedokázali úspešne pôsobiť na území Protektorátu. A do stredných Čiech väčšie bojové jednotky nedokázali prejsť vôbec. Partizáni zostali len na poslednom väčšom lesnom masíve na rozhraní Čiech a Moravy.²⁶ Partizáni stratili v povstaní 2600 padlých, mali 2700 ťažko zranených, 10 700 zajatých a 4270 ľudí sa vôbec nenašlo. Na strednom Slovensku sa po vpáde nemeckých okupačných vojsk zmenil spôsob boja parti-

---

²⁵ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 120, 121.

²⁶ Dzurišín, J. : **Nadpis článku** [online] Publikované 1. 11. 2006. [citované 21. 11. 2013]. Dostupné na internete: <<http://www.druhasvetova.sk/OLD/view.php?cislocclanku=2006100008>>.

zánov. Nastali zložité presuny a bojovalo sa o prežitie.²⁷ Na prelome októbra a novembra 1944 pod náporom nemeckej ofenzívy zanikla 1. čs. armáda na Slovensku. Do hôr ustúpilo neorganizované približne 30 000 jej príslušníkov. Väčšina z nich aj tak padla do zajatia. Do partizánskeho hnutia sa zapojilo 3800 – 4000 vojakov, posilnili partizánske jednotky alebo vytvorili dokonca nové. Pod vedením Hlavného štábu partizánskeho hnutia v Československu sa partizánske hnutie skonsolidovalo a preorganizovalo sa tak, aby sa dokázalo prispôbiť podmienkam boja v okupovanej krajine. Začali vznikať nové brigády, 2. čs. paradasantá armáda sa premenovala na 2. čs. partizánsku armádu, doformovala sa Nitrianska partizánska brigáda, sformovala sa brigáda Chrušov, A. A. Snežinského a brigáda Kučera – Lošakov. Bojovú aktivitu zvýšili aj pôvodné partizánske jednotky.

Na koniec roka v decembri 1944 bol tento proces dovŕšený a v januári 1945 partizánska aktivita vrcholila. Jej prejavom boli početné deštrukcie železničných komunikácií, útoky na cestné spoje, narúšanie zásobovania nemeckých vojsk a pod. Život v zimných podmienkach bol veľmi komplikovaný a vo veľkej miere závisel od pomoci obyvateľstva horských a podhorských obcí, ktorým okrem materiálnych obetí neustále hrozilo aj nebezpečenstvo odvetných akcií presily nemeckých okupačných vojsk. Postup červenej armády výrazne stimuloval aktivitu partizánov na podporu oslobodzovacích bojov. Tak ako pokračovalo oslobodzovanie Slovenska, zmenila sa aj situácia v partizánskych jednotkách. K 21. januáru 1945 frontová línia na Slovensku prebiehala údolím Poprad, cez Levočské vrchy, na juh Slovenska, kde sa stáčala na západ. Podstaná časť Slovenska bola však stále okupovaná a partizánske jednotky operovali v bezprostrednom tyle nemeckej armády. Zima 1944 – 1945 bola pre partizánske jednotky na Slovensku prelomové obdobie.

Po porážke Povstania došlo k podstatnej redukcii početného stavu jednotiek, ich výzbroje, zásobovania. V tomto období išlo len o prežitie. Tak, ako sa front presúval, zvyrazňovala sa aj činnosť partizánskych jednotiek. Ich mnohopočetné stavy narastali o bývalých členov, ktorí sa vracali, a ľudí, ktorí odmietali mobilizovať do Domobrany a POHG.²⁸ Veľká pomoc a posila prišla z oslobodených častí východu Slovenska, kde sa legalizovala KSS a od januára pôsobili SNR ako najvyšší zákonodarný a vládny orgán na Slovensku. Začiatkom 1945 boli partizánske základne takmer vo všetkých horských oblastiach okupovaného územia Slovenska. V tom období na Slovensku pôsobili 2 partizánske

---

²⁷ Dušan Kováč, *Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí*, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, s. 292.

²⁸ PhDr. Stanislav Míčov a kol., *Slovenské národné povstanie 1944*, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 147, 148.

zvázky, 17 birgád, 22 oddielov s celkovým počtom partizánov 13 500. Jednotky boli cieľavedome rozmiestnené tak, že mohli kontrolovať všetky hlavné prístupové a odsunové komunikácie nemeckej fašistickej armády na Slovensku.²⁹

V lesoch sa začalo ukrývať množstvo civilného obyvateľstva pred frontovými udalosťami. S postupom frontu boli menšie partizánske jednotky pohltené tými väčšími. Medzi partizánskymi jednotkami bolo minimálne spojenie. Niekedy nemali kontakt niekoľko mesiacov, a pôsobili úplne samostatne. Značným problémom partizánskych jednotiek bolo materiálne zabezpečenie. Pretrvával nedostatok akéhokoľvek materiálu, a preto dochádzalo k častým krádežiam potravy, oblečenia u civilného obyvateľstva. Avšak prirodzeným priestorom, kde sa nachádzalo najviac partizánskych jednotiek, boli Nízke Tatry a Slovenské Rudohorie. Partizánske jednotky podnikali diverzné akcie a útoky, aby pomohli pri oslobodzovaní hornej Nitry a Považia. Hornonitrianska partizánska brigáda obsadila Dolné Vestenice a dokázali ju udržať do príchodu Sovietov.³⁰

4.3.1 Pancierové vlaky

Kľúčovou úlohou v železiarstve a strojárstve plnili železiarne v Podbrezovej a železničné opravovne vo Zvolene, kde v krátkom čase vyrobili pre povstaleckú armádu tri tzv. improvizované pancierové vlaky: Štefánik, Hurban a Masaryk.³¹ (viď Príloha P, Q) K ich výstavbe viedol nedostatok motorizovaného delostrelectva a tankov, aj keď pre ľahkú zraniteľnosť letectvom už nepatrili k moderným bojovým prostriedkom.³² Rozkaz k stavbe 1. obrneného vlaku bol veliteľstvom 1. čs. armády na Slovensku vydaný 4. septembra 1944. Realizačný tím sa skladal z dôstojníkov, poddôstojníkov a civilných zamestnancov. Vychádzalo sa z predpisu československej armády o stavbe improvizovaných obrnených vlakov. K stavbe sa malo používať bežné vagóny, u ktorých sa mali zosilniť steny fošňami a vrecami s pieskom. Avšak povstalecká armáda mala k dispozícii rad nepojazdných tankov. Na základe skúseností z východnej fronty tu bola možnosť využiť nepojazdné tanky do výzbroje IPV. Z počiatku bolo pre stavbu pancierových vlakov vyčlenených len

---

²⁹ PhDr. Katarína Žišková- Moroňová, CSc., Dejiny Slovenského národného povstania 1944 5. zväzok, vyd. Pravda, tlačový kombinát KSS, Bratislava 1983, s. 385.

³⁰ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 150.

³¹ PhDr. Stanislav Mičev a kol., Slovenské národné povstanie 1944, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, s. 123.

³² PhDr. Katarína Žišková- Moroňová, CSc., Dejiny Slovenského národného povstania 1944 5. zväzok, vyd. Pravda, tlačový kombinát KSS, Bratislava 1983, s. 374.

pár čiat, ale neskôr sa do výroby pustili všetci zamestnanci, aby mohli vlaky poslať na pomoc partizánom čo najskôr. Času bolo málo, a hneď sa stavba vlaku rozbehla vo Zvolene, ktorá trvala 14 dní. Súprava bola pomenovaná IPV I Štefánik. Po dokončení bola uskutočnená skúšobná jazda na trati Zvolen – Kriváň. Pri nej sa mali overiť jazdné vlastnosti a schopnosť manévrovania. Pri tejto jazde bolo rozhodnuté zrušiť zadný plošinový voz z dôvodu lepšej manévrovateľnosti. 20. septembra sa na trati Zvolen – Krupina konali ostré streľby za účasti vojenských odborníkov. Pred streľbou boli na vlaku vykonané špeciálne úpravy. Po streľbách bol vlak 24. septembra odovzdaný armáde.

Druhý, technicky lepšie stavaný pancierový vlak dostal meno IPV II J. M. Hurban. Bol dokončený za 11 dní, avšak práce prebiehali v zlých podmienkach, pretože hrozilo nebezpečenstvo náletov na zvolenské železničné dielne. Po dokončení bol aj tento vlak overovaný na trati Zvolen – Krupina, kde tak isto prebiehali ostré streľby.

Tretí z týchto vlakov bol technicky najdokonalejší. To preto, lebo pri jeho stavbe boli využité všetky skúsenosti z IPV I a IPV II. Nemal len najlepšiu techniku, ale bol tu kladný dôraz aj na vonkajší vzhľad. Vlak bol pomenovaný IPV III T. G. Masaryk. Skúšobná jazda prebehla na trati Sása – Pliešovce, aj s ostrými streľbami.³³

4.4 Svedectvo o SNP

4.4.1 Život Jozefa Matejka

V tejto kapitole priblížime životopis nášho pradeda Jozefa Matejka (viď Príloha C), odbojára, rušňovodiča pancierového vlaku MASARYK a partizána v SNP, ktorý sa osobne zúčastnil všetkých spomínaných historických udalostí. Narodil sa 25. 1. 1913 v Hájnikoch, okr. Zvolen. Ľudovú školu navštevoval v Hájnikoch, meštiansku školu v Banskej Bystrici. Po skončení školy sa vyučil strojným zámočníkom. Narukoval v roku 1935 do Olomouca k útvaru Pluk útočnej vozby 2.(viď Príloha G) Tam jazdil ako vodič tanku. Po ukončení vojenskej prezenčnej služby nastúpil do Bratislavy do dielni ČSD. Po skončení dielenskej praxe nastúpil do služby ako rušňovodič vo Zvolene, kde vykonával túto prácu do roku 1940. Potom bol preložený do Prievidze, kde pracoval tiež ako rušňovodič. O činnosti v ilegálite dal čestné prehlásenie Ján Kotoulek z Prievidze, ktorý dosvedčil zapojenie sa do ilegálneho odboja železničiarov, kde pôsobil ako spoľahlivá spojka na

---

³³ Kolektív: **Názov článku ???** [online] [citované 24. 11. 2013]. Dostupné na internete: <http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=97&Itemid=154&lang=cs>.

prilahlých tratiach. Po celú dobu ilegality od roku 1940 sa zúčastňoval ilegálnych schôdzok a osvedčil sa ako spoľahlivá spojka pri rozvážaní letákov vyrábaných v depe ČSD a osôb na určené miesta. Ukrýval po túto celú dobu v depe pre všetky prípady 5 ručných granátov a 1 pištoľ.

Účastníkom národného boja za oslobodenie bol od 29. 8. 1944 do 5. 5. 1945 ako príslušník 1. čs. armády na Slovensku, kedy bol v zajatí. Potvrdenie bolo fotokópiou evidenčnej známky zo zajateckého tábora Stalag IV. B a zajateckého čísla 306308. Narukoval 7. 9. 1944 k útočnej vozbe v B. Bystrici. Svoje veci musel nechať v Prievidzi a rodinu previezť do Rybár, pretože bola obava, že do Prievidze prídu Nemci a na Horehroní je lepšia možnosť ubrániť sa. Útočné vozidlá neboli k dispozícii, a preto mal byť pridelený k strážnemu oddielu, ale keďže v tom čase sa tvorili pancierové vlaky, tak bol zadelený ako rušňovodič na pancierový vlak. č. 3 Masaryk – veliteľ kpt. Kukliš, bojový úsek B. Bystrica – Červená Skala, veliteľ všetkých pancierových vlakov bol mjr. Hanus.

Zúčastnil sa bojov pri Červenej Skale s pancierovým vlakom, kde boli aj Ján Garaj – rušňovodič a Vojtech Černák – rušňovodič, depo Zvolen, ako spoluúčastníci bojov s pancierovým vlakom. Po rozbití pancierového vlaku pri poslednej akcii pri Helpe (Nemci strelili do rušňa, čím sa stal neschopným boja) sa stiahli do stanice Horný Harmanec, kde sa všetky rušne, čo tam stáli, zaťahovali do tunela, aby neboli poškodené bombardovaním, a zneškodňovali zbrane, ktoré museli ostať v pancierovom vlaku, t. j. delá a guľomety. Po ukončení týchto prác odišiel so spolubojovníkmi ako partizán na Krížnu, kde ich ako partizánov pri prieskume dedinky Rybô počas Slovenského národného povstania dňa 29. 10. 1944 zajali Nemci. Spoločne ich pešo viedli do B. Bystrice cez Harmanec a Uľanku, kde boli sústredení cez noc 30. 10. 1944 v bývalom gymnáziu na Lúkach. Odtiaľ ich viedli pešo cez hory do Štubnianskych Teplíc, kde spali jednu noc na záhrade, naložili ich následne do nákladných vagónov typu „Z“ (dobyťčáky) a boli prevezení cez územie Čiech do Nemecka do zajateckého tábora Mühlberg. Tam im boli pridelené osobné kovové čísla, konkrétne Jozefovi Matejekovi číslo 306308, STALAG IV., kde boli väznení. Odtiaľ boli pridelení na nútené práce. Súčasťou výkonu prác ku koncu vojny bolo pridelenie na nútené práce do baní v Ervěniciach až do oslobodenia Červenou armádou 8. 5. 1945, potom sa prihlásil dobrovoľne k vykonávaniu strážnej služby v Ervěniciach. Domov išiel 25. 5. 1945.

Tábor oslobodili vojaci ruskej armády. Po oslobodení sa dostal kombinovane vlakom do Štubnianskych Teplíc a odtiaľ pešo cez Harmanec a B. Bystricu do obce Rybáre (terajší Sliach), kde ho čakala manželka so synom u jej rodičov. Cestu späť absolvoval

s podlomeným zdravím so spoluzajatcom Jurajom Žúborom a s Deziderom Dedekom z Prievidze, s ktorými po skončení vojny dňa 25. 5. 1945 prišli spolu domov. Počas zajatia došlo k rapídному zhoršeniu zdravia, mal značné ťažkosti a bolesti žalúdka, z čoho sa vytvorili žalúdočné vredy, na ktoré trpel do konca života, ďalej to bola celková dehydratácia, zoslabnutie atď.

Čiastočné zotavenie trvalo cca 1 mesiac. Za túto činnosť mu bolo Ministerstvom národnej obrany č. jednanía 26476/1969 priznané Osvedčenie podľa § 8 zák. čís. 255/1946 Sb. Po úprave zdravotného stavu nastúpil do svojho pôvodného zamestnania. Prihlásil sa do služieb ČSD vo Zvolene a 1. 6. 1945 vo svojej predošlej služobni v Prievidzi. Po vyliečení nastúpil na bývalé miesto v Rušňovom depe Prievidza, kde pracoval ako rušňovodič až do odchodu na dôchodok. Následne pracoval ako dôchodca – kurič v Bytovom podniku Prievidza a ako vrátnik a kurič v OD PRIOR. Prievidzi býval od 1. 12. 1940 nepretržite.

Oženil sa v roku 1938 v Hájnikoch, v roku 1942 sa mu narodil syn Miloslav, ktorý ako 24 ročný tragicky zahynul, a v roku 1951 syn Jozef. Stal sa dvojnásobným starým otcom a štvornásobným praotcom. Umrel vo veku 92 rokov 24. apríla 2005 v Prievidzi. Pochovaný je na cintoríne v Sliachi pri Banskej Bystrici. (vid' Príloha O)

K jeho činnosti a ako dôkazy jeho aktivity počas partizánskych bojov môžeme uviesť nasledujúce doklady:

1. preukaz č. 35681 člena Sväzu vojakov slov. nár. povstania (vid' Príloha A)
2. fotokópia registračnej známky Stalag IV. č. 306308 (vid' Príloha A)
3. dokumentácia o zasielaní balíkov do koncentračného tábora
4. Osvedčenie podľa § 8 zák. čís. 255/1946 Sb. č. j. 26476/1969 Ministerstva národnej obrany
5. Medzi vyznamenania, ktoré Jozef Matejek obdržal, patria tieto (vid' Príloha A):
  1. Medaila za zásluhy Č. S. R. II. stupňa – modrobiela stužka vydaná 6. X. 1946
  2. Medaila Radu Slovenské národné povstanie – 29.VIII. 1944 – Na pamäť za účasť v povstaní – stužka – bielo-červeno-modrá trikolóra, zo dňa 22. VIII. 1946
  3. Medaila ČSR – Slovenské národné povstanie – červená stužka s tenkým modrým pásom 1944 – 1964
  4. Pamätná medaila 25 SNP
  5. Pamätná medaila 50. výročia SNP, vydaná MO SR a Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov, udelená 24. 8. 1994, modrá stužka s tenkou trikolórou v strede
  6. Čestný odznak Zväz protifašistických bojovníkov 29. 8. 1969.

4.4.2 Jozef Matejek a pancierový vlak

Tretím, posledným a technicky najdokonalejším pancierovým bol IPV Masaryk. Mal silnejšie pancierovanie a aj silnejšiu výzbroj: poľné delo vzor 17 s kalibrom 80 mm v delovom vozni, štyri delá 37 mm, v tankových vozňoch a 11 ťažkých guľometov s kalibrom 7,92 mm. Veliteľom bol kapitán Ján Kuklis, jeho zástupcom bol poručík J. Belko. Posádku tvorilo 71 mužov:

Veliteľ vlaku: kpt. Ján Kuklis

Zástupca veliteľa: por. Ján Arpád Belko

Vlaková čata:

Vlakvedúci: Ján Pavlík, Vojtech Vágner a Josef Kysler

Sprivedca: Jozef Murgaš a Ján Puškár

Obsluha lokomotív:

Strojvodcovia: Ján Garaj, Vojtech Cermák, Štefan Sýkora a Jozef Matejek

Kuriči: Juraj Krkoška, Jozef Záchenský, Vendelín Barla

Pri generálnej ofenzíve nemeckej armády proti SNP v dňoch 18. – 22. októbra útočili nemecké jednotky v smeroch Jelšava – Muráň – Červená Skala, Muráň – Tisovec – Brezno, Poprad – Vernán – Telgárd (Šermovo). Improvizovaný pancierový vlak III podporoval povstalecké jednotky pri ústupovom boji. Pri nemeckom útoku zostal odrezaný v Telgárde muničný vlak, ktorý bolo potrebné dostať na povstalecké územie. K záchrane muničného vlaku bol určený IPV III Masaryk. 21. októbra vnikol do Červenej Skaly, kde zničil guľometové hniezdo v staničnej budove a prebýjal sa ďalej. Nemeckému delostrelectvu sa podarilo kolesá lokomotívy a podvozok delového voza zasiahnuť. Vlak nebol schopný ďalšieho boja, musel sa vrátiť do Zvolena k oprave. Po oprave vlak zasahoval pri obranných bojoch v Novej Maši. Osudný boj sa uskutočnil 24. októbra, vtedy lokomotíva dostala dva priame zásahy. Striekajúca vriaca voda zranila celú obsluhu lokomotívy, ktorá mala službu a jediný Ján Garaj zranenia prežil. Súprava vlaku potom bola odtiahnutá náhradnou lokomotívou za silného ostreľovania do Heľpy. Do príchodu náhradnej lokomotívy posádka sa statočne bránila, bola vystrieľaná celá munícia. Postup nemeckých jednotiek bol taký rýchly, že pancierový vlak už nebol opravený. Nakoniec bol IPV Masaryk presunutý do tunelu v Hornom Harmanci, kde boli znehodnotené jeho zbrane, aby nemohli byť použité proti partizánom. Posádky pancierových vlakov a mobilných dielní tu zanechali vlaky a odišli do hôr. Nemci poškodené vagóny z improvizovaných obrnených vlakov stiahli do Zvolena, kde boli pravdepodobne opravené. Do dnešnej doby sa

z improvizovaných obrnených vlakov SNP zachovali dva vozne – guľometný a tankový. Guľometný vozeň bol veľa rokov vystavený v areáli múzea SNP v Banskej Bystrici. Tankový vozeň sa nachádzal v areáli železničných dielní vo Zvolene. Obidva vozne boli koncom šesťdesiatych rokov pri príležitosti 15. výročia SNP zrekonštruované.

Ďalšia rekonštrukcia oboch vagónov prebehla v roku 2010, kedy ku príležitostiam osláv SNP bol postavený obrnený vlak Štefánik. Súčasťou tohto vlaku sa stali aj oba historické vozne. K tejto súprave boli vyrobené repliky tikadlových vozňov (slúžili ako ochrana vlaku pri zamínovaných tratiach) a delostrelecký vozeň. Pri príležitosti osláv sa historický vlak vydal na cestu po Slovensku. Ľudia, ktorí boli pri jeho odchode na jeho cestu, mohli vidieť daný vlak v plnej kráse. Príležitosť k prehliadke pancierového vlaku môže mať každý, kto navštívi železničné dielne vo Zvolene, kde je celá vlaková súprava v súčasnej dobe odstavená.

4.4.3 O otcovi rozpráva syn Jozefa Matejeka a jeho nevesta

Dňa 9.12.2013 sme pozvali k rozhovoru nášho deda, Jozefa Matejeka, syna Jozefa Matejeka, ktorý nám porozprával, aké má spomienky na svojho otca a ako sa v jeho mysli odráža doba týchto bojov, ktoré v 40. rokoch 20. storočia zasiahli Slovensko. Ďalšie interview sme dňa 14.12.2013 realizovali s manželkou Jozefa Matejeka, našou starou mamou. Ich fotografie môžeme vidieť v Prílohe F, I, J, K.

Jozef Matejek odpovedal na naše otázky nasledujúcim spôsobom:

1. Aký vzťah si mal so starým dedom ?

„Výborný, bol vzorom nielen pre mňa, ale aj pre okolie. Pre svoju pracovitosť, usilovnosť, cieľavedomosť a empatiu. Bol veľmi zručný, vedel opraviť takmer všetko, čo využíval aj vo svojom povolaní rušňovodiča. Vo svojej práci bol veľakrát odmenený rôznymi najvyššími vyznamenaniami ako najlepší pracovník v doprave.“

2. Čo pre teba znamenal v tvojom živote ?

„Veľmi veľa, vnímal som ho ako prirodzenú autoritu a človeka, ktorý mi vedel vždy správne poradiť a podržať v ťažkých životných ako aj pracovných situáciách.“

3. Rozprával niekedy o svojom živote a práci u partizánov, ak áno, o čom najčastejšie?

„Najčastejšie sme so záujmom so starou mamou počúvali príbehy zo služby, ktoré sa prihodili či už na trati, pri prevoze rýchlikových súprav alebo v rušňovom depe pri prípravách alebo opravách mašín. Spomínal aj na úspešnú dobu počas pôsobenia svojej vojenskej služby, kde pôsobil ako inštruktor tanku, kde učil mladých vojakov riadiť tieto stroje. Často zaspomínal na situáciu, kedy bol počas mobilizácie v roku 1938 povolaný ako vojenská rezerva do útvaru pre plnenie obranných povinností pred nepriateľom, kde sa vytvárali v ťaživých situáciách nové priateľstvá a na týchto priateľov si často spomínal. V čase pôsobenia v Prievidzi pôsobil v ilegálnom odboji železničiarov, kde pôsobil ako spojka na príľahlých tratiach, zúčastňoval sa aj ilegálnych schôdzok, rozvážal zakázané letáky a ukrýval zbrane a strelivo v Depe Prievidza. Pri vypuknutí SNP nastúpil ako vojak v zálohe Československej ľudovej armády do stredísk pre prípravu bojov na práce sa tvoriacich obrnených vlakoch. Tieto sa postupne vyhotovovali nadšencami a odbornými pracovníkmi s dostupných materiálov z oceliarní Brezno v dielňach vo Zvolene a čiastočne Vrútkach. Po ukončení a vyzbrojení obrneného vlaku Masaryk bol určený ako posádka číslo 2, rušňovodičom tohto obrneného vlaku. Pre plnenie bojových úloh najmä na bojovom úseku Banská Bystrica – Červená Skala – Margecany, avšak s plnením bojových úloh aj v priebežne vyhlasovaných trasách.

Počas bojov proti postupujúcej nemeckej armáde, ktorá v tom čase už okupovala slovenské územie, došlo postupne k poškodeniu až zničeniu všetkých troch obrnených vlakov, pričom osud každého z nich je zvlášť popísaný v dokumentácii k SNP o účasti obrnených vlakov na bojoch v povstaleckom území. Našťastie starý dedo Matejek v čase poškodenia rušňa jeho vlaku (bol zasiahnutý 2 priamymi zásahmi rušeň, striekajúca vriaca voda smrteľne zranila posádku a rušňovodičovi Garajovi sa napriek ťažkému zraneniu podarilo ustúpiť, keď protiparou vlak odtiahol späť do tunela), vtedy nemal službu a plnil úlohy prípravy na ďalšiu akciu v domovskej stanici.

Po zlikvidovaní obrneného vlaku Masaryk, odzbrojení – demontáži zbraňových systémov a znefunkčnení mechanických častí vlaku prešli posádky vlakov na partizánsky spôsob boja v hornatom prostredí stredného Slovenska, kde bránili prístupové komunikácie pred postupom nemeckých vojsk. Vzhľadom k naakumulovanej obrovskej početnej aj technickej presile nemeckých vojsk boli tieto partizánske činnosti potlačené, bojovníci boli obklúčení v hornatom prostredí a starý dedo Matejek pri obci Rybô padol do zajatia. Bol odvečnený spolu s ostatnými partizánmi pešo cez Harmanec a Uľanku a následne do Štubnianskych Teplíc, kde boli sústredení na transport do nemeckých koncentračných

táborov. Tvrdé podmienky partizánskeho boja v otvorenom priestore lesov ako aj následný transport absolvoval vďaka svojej vynikajúcej fyzickej kondícii a fyzickej príprave.“

4. Rozprával aj o pobyte v koncentračnom tábore a úteku z neho?

„Veľakrát sme so starou mamou počúvali aj o pobyte v koncentračnom tábore, o neľudských podmienkach pri zachádzaní so zajatcami, beznádeji a v starostiach o svoju rodinu bez možnosti ovplyvniť situáciu. Ubytovaní boli v takzvaných „barákoch“ v koncentračnom tábore Mühlberg. Bolo mu pridelené osobné kovové číslo 306308, STA-LAG IV. Tu vykonávali manuálne výkopové práce pri úprave terénu a iných pomocných prácach, spali na dvojposchodových drevených pričiach, kde čelili mnohým chorobám, zime a hladu. Mnohí jeho kamaráti a spoluväzni toto neprežili. Po určitom období bola časť väzňov presunutá na nútené práce do baní v Ervěniciach v Čechách, kde bol presunutý aj starý dedo Matejek a vykonával tam práce pri vývoze uhlia ako rušňovodič. Po oslobodení objektov Červenou armádou do úplného prevzatia moci miestnymi územnými orgánmi sa dobrovoľne prihlásil k vykonávaniu strážnej služby v Ervěniciach. 25. 5. 1945 po ukončení výkonu strážnej služby, so značne podlomeným a poškodeným zdravím, prišiel naspäť so spoluväzňom (priateľom) do svojho rodiska na Slovensku.“

5. Akým spôsobom bral svoj život ?

„Veľmi zodpovedne, na náš vkus až trochu príliš vážne, ale to bolo ovplyvnené prežitými udalosťami. Zvyšok života pracoval, až do odchodu do dôchodku ako rušňovodič v rušňovom depe Prievidza. Ani na dôchodku však nezaháľal a aktívne pracoval ako kurič Bytového podniku a strážnik – vrátnik OD Prior Prievidza.

6. Ak by mohol, myslíš, že by v svojom živote niečo zmenil?

„Myslím si, že dôležité životné rozhodnutia, ktoré sa udiali, by riešil tým istým spôsobom. Ide najmä o pomoc, o ktorú ho niekto požiadal, starostlivosť o rodinu a vytváranie rodinného zázemia. Výrazne ovplyvnila jeho náhľad a postavenie k životu tragická udalosť, keď náhle zomrel jeho 24 ročný syn. Napriek prežitým ťažkým chvíľam ako aj radostným situáciám spolu s celoživotnou družkou – manželkou – starou mamou Juditou (vid' Príloha D, E, H, M, L, N) sa stal dvojnásobným starým otcom, štvornásobným prastarým otcom a dožil sa krásnych 92 rokov.“

7. Rozprával ti niekedy, čo ho najviac na svojom živote a práci v pancierovom vlaku bavilo, alebo aj naopak hnevalo?

„Bavila ho jeho práca, a teda riadenie parnej lokomotívy, ktorá bola v strede pancierového vlaku, neopakovateľné chvíle pri príprave bojových akcií a výjazdu zo zálohy, prenášanie

získaných vedomostí na svojich kolegov, prípadne mladších pracovníkov a kladne hodnotil najmä vzniknuté priateľstvá v krízových situáciách a možnosť spoľahnúť sa jeden na druhého. Hneval ho nezodpovedný prístup niektorých spolubojovníkov a ich nepresnosť, najmä pri časovom plnení uložených úloh.“

8. Aké veci pre neho boli v jeho živote najhoršie, a aké najlepšie?

„Opakujem sa, že najhoršia situácia v živote pre neho nebol len pobyt v koncentračnom tábore, ale hlavne nečakané úmrtie jeho prvorodeného syna Miloslava. Naopak, najlepšie veci pre neho boli dosiahnuté úspechy v práci, uznania, vyznamenania za jeho prácu, úspešne vykonané činnosti, na ktorých mu záležalo, ako aj hlavne vytvorené dobré rodinné zázemie a výborné rodinné vzťahy s ostatnými. Jeho veľkou láskou bola technika, najmä dopravná, o ktorú sa celý život zaujímal. Starý dedo Matejek bol oporou pre celú našu rodinu a pamätáme si ho najmä pre jeho vzácne vlastnosti, ktoré som už spomínal.“

Na ďalšie otázky odpovedala Anna Matejeková, manželka Jozefa Matejeka ml., nevesta Jozefa Matejeka st.

1. Keď si prišla do rodiny, vzala si si deda, ako si vnímala starého deda?

„Ako autoritatívnu osobnosť, ktorá ochraňuje rodinu a vytvára vhodné podmienky pre začlenenie sa medzi ostatných členov rodiny.“

2. Bolo na ňom často vidieť, čo zažil, alebo práve naopak, užíval si prítomnosť?

„Veľmi často spomínal na prežité udalosti a utrpenia počas jeho života a žiaľ, nevedel si užívať život bezstarostným spôsobom.“

3. Zo svojho živote si pamätám, že to bol milý a láskyplný človek, je to pravda, bol taký stále?

„Áno, bol starostlivý, avšak vážny s príliš vážnym pohľadom na život a bolo ťažké sa dostať do jeho vnútra. Pre svoju rodinu by sa však, za každú cenu, odovzdal.“

4. Starý dedo si toho v živote veľa prežil, podľa teba kto bol jeho najväčšou oporou ?

„Najväčšou oporou bola jednoznačne jeho manželka Judita a syn Jozef – môj manžel, a samozrejme radosť do života mu vnášali vnučky a neskoršie pravnúčatá.“

Záver

Snažili sme sa napísať túto prácu originálne, keďže ju ešte nikto pred nami nerobil. Taktiež sme chceli zachytiť všetky dôležité a podstatné veci, udalosti a okolnosti z pohľadu politiky ale aj bežných občanov, iba vďaka životopisu Jozefa Matejeka a svedectva jeho mladšieho syna Jozefa. Bolo veľmi ťažké túto prácu vyhotoviť po odbornej stránke, keď nie sme odborný historik, teda nemáme kvalifikáciu, ktorú by si táto téma určite zaslúžila. Vďaka tejto téme sme sa dozvedeli oveľa viac o vtedajšom zmýšľaní ľudí pod tlakom, ktorých rozhodnutia stáli občanov ne jeden nevinný život. Takisto sme zistili spôsoby života ľudí, čo si vážili najviac, ako sa dokázali obetovať za svoje rodiny, ale aj pozabíjať vďaka úplným maličkostiam. Zistili sme, ako a prečo presne vzniklo Slovenské národné povstanie, a že slúžilo ako obrana pred nemeckými okupačnými vojskami, pri ktorom prvé československé armády pod vedením známych veliteľov. Avšak keď sa skoro nič nezlepšovalo, začali sa v lesoch a v horách stretávať a zdržiavať partizáni, ktorí mali špecifické spôsoby boja, a to hlavne v tom, že bojovali priamo v lesoch a útočili na cesty blízko pri horách, kde mali prevahu. Keďže ich bolo oveľa viac, vznikali partizánske brigády, ktoré boli skoro na celom území Slovenska, a to aj v oblastiach Hornej Nitry a aj v pohorí Vtáčnik. Partizáni začali vyrábať zbrane a bojové stroje. Jedným z najlepších a najpomocnejším strojom bol tzv. IPV – improvizovaný pancierový vlak. Počas celého Slovenského národného povstania boli vyrobené na celom svete iba tri, a to na území Zvolenu a okolia. Ako prvá súprava obrnených vagónov bola pomenovaná Štefánik. Druhý improvizovaný pancierový vlak dostal názov Hurban. Tento vlak bol už technicky vylepšený, ale nie však na toľko, aby ho mohli porovnávať s tretím, posledným, technicky a vizážovo najdokonalejším improvizovaným vlakom Masarykom. Jozef Matejek, ako partizán, sa podieľal na výstavbe posledného IPV, pri ktorom sa stal aj jedným z troch hlavných strojvodcov. Pre Jozefa Matejeka toto obdobie Slovenského národného povstania sa stalo nezabudnuteľnou časťou života, pri ktorej bojoval za svoju rodinu a vlasť.

Zoznam použitej literatúry a internetové zdroje

1. Knižné monografie

PhDr. STANISLAV MIČEV A KOL..., *SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE 1944*, vyd. Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 2009, 208 s. ISBN 978-80-970238-3-6

PhDr. KATARÍNA ŽIŠKOVÁ- MOROŇOVÁ, CSc., *DEJINY SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO POVSTANIA 1994 5.zväzok*, vyd. Pravda, tlačový kombinát KSS, Bratislava 1983, 653 s.

DUŠAN KOVÁČ, *Kronika Slovenska 2 – Slovensko v 20. storočí*, vyd. Fortuna Print, Fortuna Print 1999, ... s.

JOZEF BUTVÍN, BOHUMÍR KOSTICKÝ, MARTA VARTÍKOVÁ, *DEJINY SLOVENSKA SLOVOM I OBRAZOM 2*, vyd. Osveta, 380 s.

2. Životopis Jozefa Matejeka

Autorom je mladší syn Jozef matejek, krotý ho uschéováva vo vlastnej zbierke

3. Svedectvá Jozefa Matejeka ml. (syn), Anny Matejekovej (manželka J. Matejeka ml.)

9. a 14. 12. 2012 v Prievidzi

4. Internet

Slovenské národné povstanie.[online] Publikované 12.11.2013.[citované 24.11.2013].Dostupné na internete:<

http://sk.wikipedia.org/wiki/Partiz%C3%A1nska_vojna >

Dzurišin, J. : [online] Publikované 1.11.2006. [citované 21.11.2013].Dostupné na internete:< <http://www.druhasvetova.sk/OLD/view.php?cisloclanku=2006100008> >

Kolektív: [online] [citované 24.11.2013].dostupné na internete:<

http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=97&Itemid=154&lang=cs>

5. Fotografie a vyznamenania Jozefa Matejeka

Súkromná zbierka Jozefa Matejeka ml.

Dolupodpísaná Nika Vidová, študentka prvého ročníka Gymnázia V. B. Nedožerského, Matice slovenskej 16, Prievidza, ako autorka školského diela Viedol som pancierový vlak dávam týmto svoj súhlas v zmysle § 18 autorského zákona č. 613/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov k jeho každému sprístupneniu verejnosti, vypožičaniu, nájmu, verejnému vystaveniu alebo vyhotoveniu jeho rozmnoženiny.

V Prievidzi dňa .....

.....
Nika Vidová

Prílohy

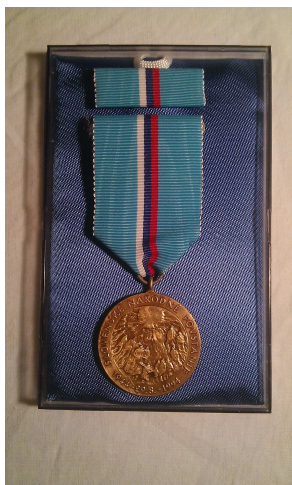
Zoznam príloh

- Príloha A   Fotografie A Vyznamenania Jozefa Matejeka
- Príloha B   Fotografie B Významné listiny Jozefa Matejeka
- Príloha C   Fotografie C Osobné fotografie Jozefa Matejeka
- Príloha D   Obrázok A Svadobná fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky Judity
- Príloha E   Obrázok B Fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky Judity na prechádzke
- Príloha F   Obrázok C Fotografia Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a ich dvoch synov
- Príloha G   Obrázok D Fotografia Jozefa Matejeka a jeho partnera vo vojne
- Príloha H   Obrázok E Fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky Judity na horách
- Príloha I   Obrázok F Fotografia Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a syna Jozefa
- Príloha J   Obrázok G Fotografia Jozefa Matejeka a jeho syna Jozefa na motorke
- Príloha K   Obrázok H Fotografia Jozefa Matejeka a jeho syna Jozefa pri dele
- Príloha L   Obrázok I Fotografie Jozefa Matejeka v kruhu rodiny s jeho vnúčatami
- Príloha M   Obrázok J Fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky Judity v starobe
- Príloha N   Obrázok K Fotografia Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a s pravnučkou Nikou Vidovou
- Príloha O   Obrázok L Fotografia pomníka Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a mladšieho syna
- Príloha P   Obrázok M Dobové obrázky IPV
- Príloha Q   Obrázok N Súčasné fotografie prerobeného IPV Masaryk
- Príloha R   Obrázok O Mapa Slovenského národného povstania

Fotografie A

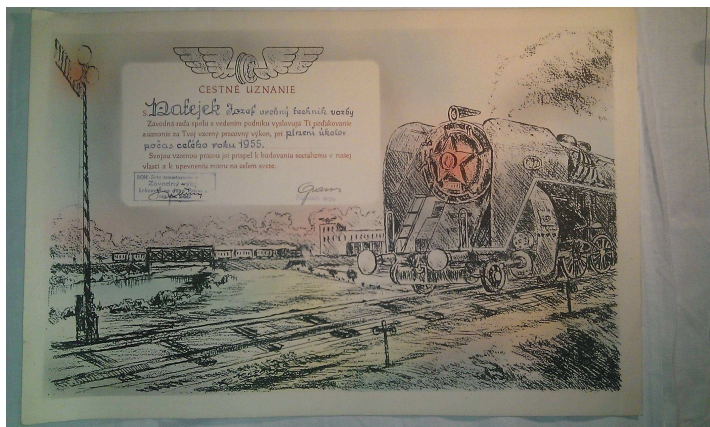
Vyznamenania Jozefa Matejeka

Príloha A

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Vyznamenania Jozefa Matejeka

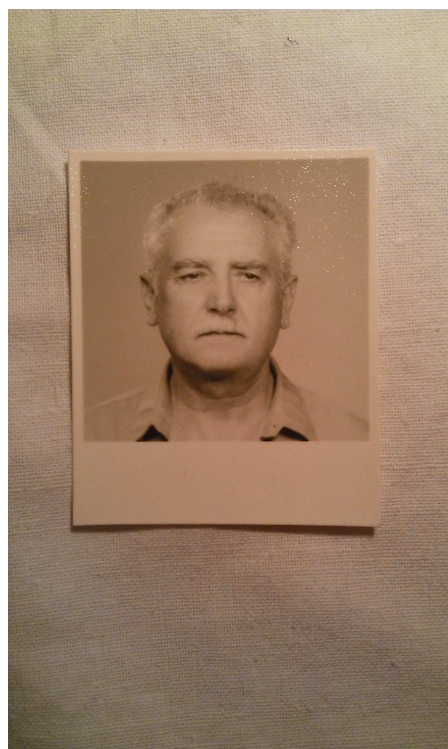
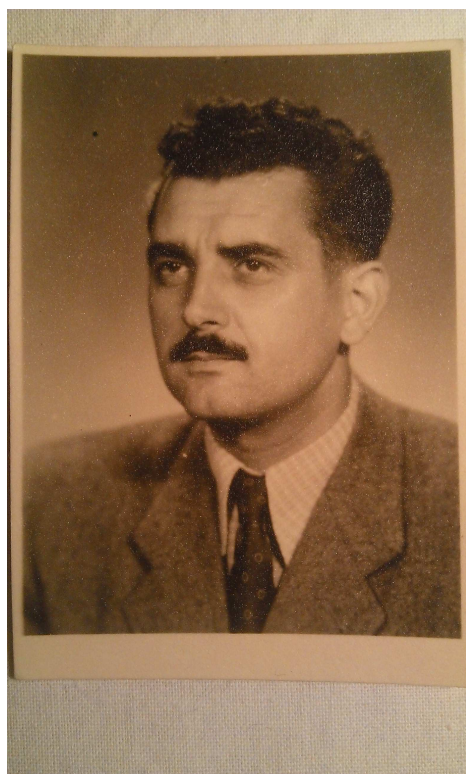

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Fotografie C

Súkromné fotografie Jozefa Matejeka

Príloha C

Zdroj: Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok A

Príloha D

Svadobná fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky JUDITY

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok B

Príloha E

Fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky Juity na prechádzke

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Fotografia Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a ich dvoch synov

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok D

Príloha G

Fotografia Jozefa Matejeka a jeho partnera vo vojne

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok E

Príloha H

Fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky JUDITY na horách

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok F

Príloha I

Fotografia Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a syna Jozefa

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok G

Príloha J

Fotografia Jozefa Matejeka a jeho syna Jozefa na motorke

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok H

Príloha K

Fotografia Jozefa Matejeka a jeho syna Jozefa pri dele

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Fotografie Jozefa Matejeka v kruhu rodiny s jeho vnúčatami

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok J

Príloha M

Fotografia Jozefa Matejeka a jeho manželky Judity v starobe (1998)

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok K

Príloha N

Fotografia Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a s pravnučkou Nikou Vidovou (1998)

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Fotografia pomníka Jozefa Matejeka, jeho manželky Judity a mladšieho syna

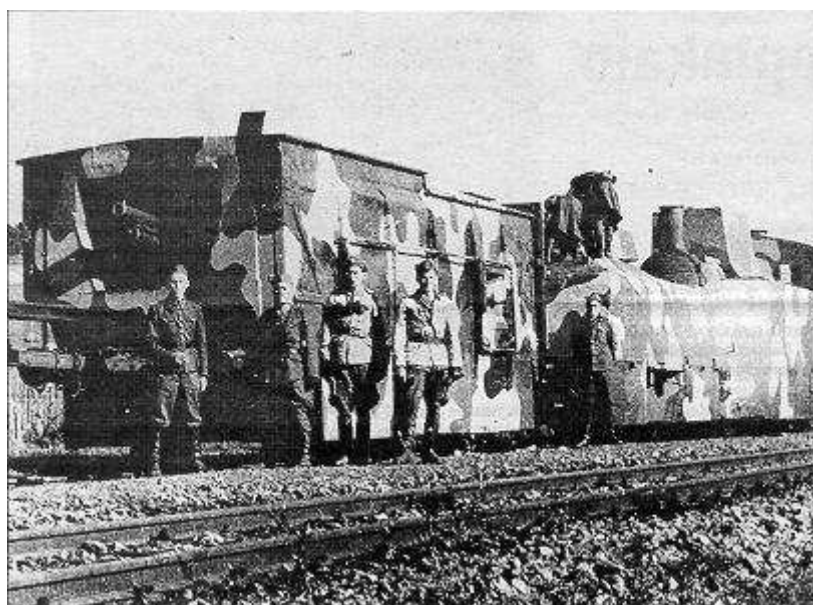

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Obrázok M

Príloha P

Dobové obrázky IPV

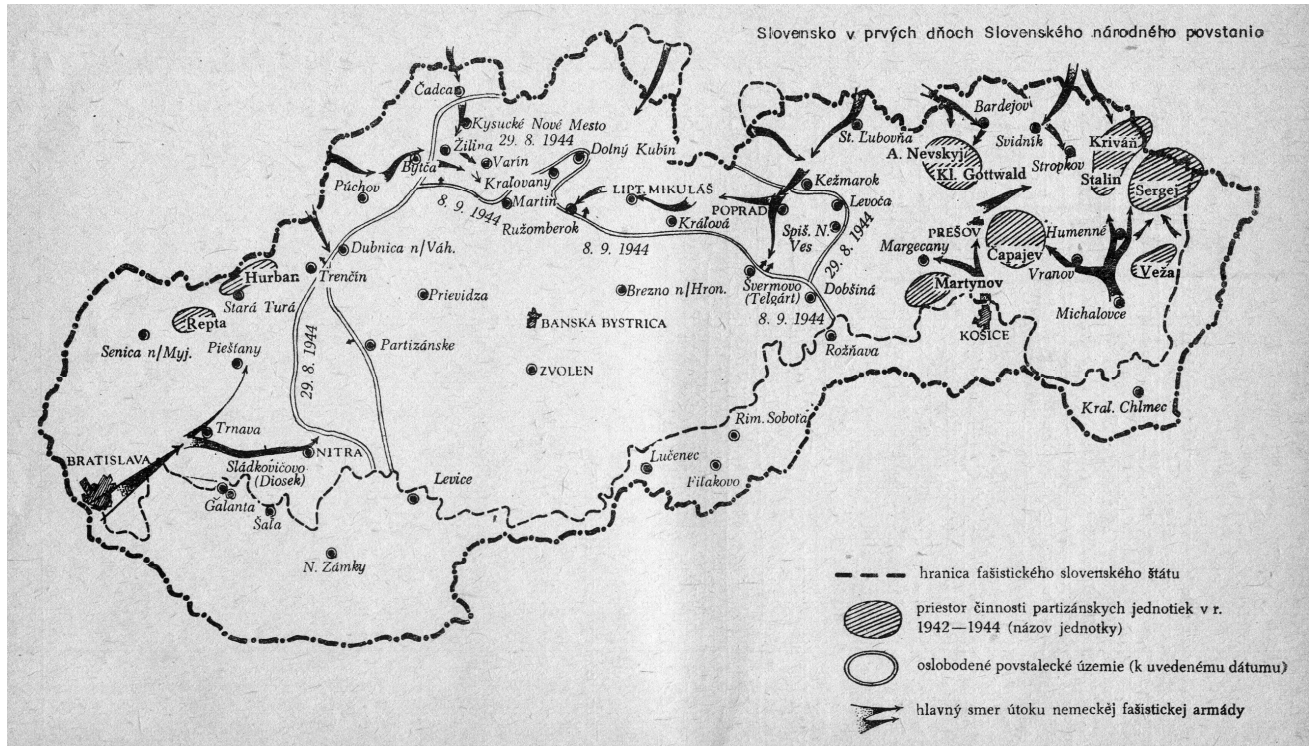

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Súčasná fotografie prerobeného IPV Masaryk

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)

Zdroj : Súkromné fotografie mladšieho syna Jozefa Matejeka (2013)